Excellenties, Dames en Heren,

Men kan waarlijk niet zeggen, dat er ins land te weinig gekongres-

seerd wordt. Integendeel: ons land is bij uitstek het land van de kongressen en menigeen vraagt zich af, waarom naast de wereld- bijeenkomsten van de tweelingen en de vrijgezellen het kongres van de ruimtevaarders niet in Nederland, maar in Spanje werd gehouden.

Wie dat toch een beetje geïrriteerd heeft, kan zich troosten met de wetenschap, dat de ruimtevaarders in het volgend jaar in Nederland gaan bijeenkomen. Als u begrijpt wat ik bedoel: het organiseren van groots opgezette gespreken diskussiebijeenkomsten zit ons Nederlanders min of meer in het bloed en wie, zoals dat met mij het geval is, minstens medeplichtig is aan het opzetten van weer een nieuw kongres, gevoelt de behoefte enige verantwoording af te leggen.

Ik zal er mij niet van afmaken met de verklaring, dat de Katholieke Partij nu eenmaal eens in de twee jaren een groot kongres houdt, al is dat inderdaad bij ons een gewoonte, en zelfs een statutaire regel. Het lijkt mij beter het zo uit te drukken: ons twee-jaarlijkse grote kongres is een inspirerende reünie, die wij moeilijk kunnen missen, omdat wij — zoals wij hier vandaag ook weer bijeen zijn — ons deel voelen van een grote familie, waarbinnen men het twee-jaarlijkse kongresberaad ziet als een behoefte en als een middel tevens om naar buiten ervan te getuigen, dat ons de grote zaken van de dag bezighouden en beroeren.

Laat men niet redeneren, dat wij, omdat de politiek het objekt van onze zorg en belangsteling is, voldoende andere middelen hebben om ons te beraden en om te getuigen, omdat wij immers in staat zijn om in tal van bijeenkomsten met ons kader te diskussiëren en omdat wij in het parlement ons zegje aan het Nederlandse volk ruimschoots kunnen doen.

Ik geef het toe: de tijd is Goddank voorbij, waarin het kader van de Katholieke Partij er vrijwel mee volstond haar elektorale funktie uit te oefenen, de kontributie te innen, zich kwaad te maken over reglementaire bepalingen en enige verkiezingsaktiviteiten te organiseren aan de vooravond van gewestelijke, lokale of landelijke verkiezingen. Integendeel: met

voldoening kunnen wij vaststellen, dat de partij zich zelfs in een jaar als dit, waarin toch geen enkele verkiezing aan de orde is, met grote gelegenheid en in het volle besef van haar politieke funktie bezighoudt met de meest uiteenlopende politieke vraagstukken. Maar als dat gebeurt in afdelingen en kringen, in werkgroepen en op gewestelijke kaderbijeen- komsten, is dat nog iets anders dan dit inspirerende bijeenzijn met ons gehele leger van de mensen van de eerste frontlinie.

Geen politieke beweging, wil zij werkelijk leven en dus beweging zijn, kan het stellen zonder nu en dan een bijeenkomst als wij vandaag en morgen ondergaan, ondergaan in zijn verwarmende verbondenheid, in zijn sfeer van doelgerichte gemeenschap.

En ook de omstandigheid, dat velen van ons hun praktisch-politieke funktie als volksvertegenwoordiger bij herhaling benutten om in de vergaderingen der vertegenwoordigende organen te getuigen van wat leeft binnen onze partij, maakt een bijeenkomst als deze verre van overbodig. Waarom zouden wij het niet eerlijk zeggen: in hun funktie van publieke, den volke iets zeggende diskussies zijn vele bijeenkomsten van Nederlands politieke colleges nogal eens paskwillige gebeurtenissen.

Dat er vaker dan bij hoge uitzondering iets van uitgaat, dat de kiezer aanspreekt, zal wel niemand durven beweren. En het ergste is eigenlijk, dat er klaarblijkelijk geen mens is, die een uitweg wijst. Wie zou durven zeggen, dat onze Tweede Kamer, ondanks het gelukkige bezit van een president, die geen gelegenheid laat voorbijgaan om aan te dringen op een levendige — ook de geïnteresseerde buitenstaander aansprekende — debatvorm, althans bij de behandeling van de grote zaken een voor de Nederlandse burgers verstaanbare taal spreekt; wie zou durven zeggen, dat de parlementaire debatten over de Europese verdragen en het Deltaplan naar buiten ook maar een schijn van de indruk hebben gemaakt, die zij op de Nederlandse burger hadden moeten maken om het gewicht, om de diepe betekenis, die zij in feite voor dezelfde Nederlandse burger hebben.

Aan het gesjouw van de televisiemensen bij de bespreking van het Deltaplan was het tenminste te danken, dat wij ons in de Tweede Kamer ervan bewust bleven, dat er iets bijzonder aan de orde was. Zonder het licht van hun lampen zou het letterlijk en figuurlijk een kille bedoening gebleven zijn.

Het is ook daarom, dat een politieke Partij de warmte van dit massale bijeenzijn waarachtig kan gebruiken. Beter en direkter dan vanuit onze regionale partijbijeenkomsten en vanaf onze zetels in de vertegenwoordigende coleges kunnen wij ons hier richten tot de eigen mensen en tot de miljoenen, die hier niet zijn, maar met wier lot wij ons wel degelijk bemoeien.

Hoe publieker en opener daarbij onze diskussie is, hoe beter ons volk en de demokratie, die ons om ditzelfde volk zo dierbaar is, daarmee gediend zijn.

Dames en Heren,

Een kongres van een politieke partij is stellig te zien als een geëigend middel tot kontakt met de partijmensen, maar het biedt daarnaast een welkome gelegenheid ook hen, die buiten de kring harer kiezers staan.

te laten weten en als het maar even kan ook te laten begrijpen, wat er leeft binnen die partij. Voor een partij als de K.V.P., die het verplichtende voorrecht heeft bijna 90 der Katholieke kiezers achter haar vanen te weten, is er een bijkomende, maar allerminst bijkomstige reden een grote 2-jaarlijke meeting als deze met beide handen aan te grijpen. Een kongres als dit biedt de katholieke partij een ruime kans tot motivering van haar politieke beleid, maar meer nog tot een doen klinken van haar staatkundige idealen, vooral tegenover de zo talrijke niet-katholieke staatsburgers, die ons nogal eens zien, ik wil niet zeggen als een voor hen achter muren of hekken ingesloten volksgroep, maar dan toch vaak als mensen, die een zekere geheimzinnige verbondenheid vertonen en wier onderling gesprek voor het niet-katholieke volksdeel toch niet in alle klaarheid te volgen zou zijn. Welnu, waar deze misverstanden nog hangen, dienen ook de katholieken, dienen ook wijzelf, het mogelijke te doen ze uit de wereld te helpen. Wij hebben niets te verbergen, integendeel. Ieder woord, dat hier gesproken wordt, wordt gesproken niet alleen voor de kongresganger, maar voor iedere Nederlandse staatsburger, van welke politieke en levensbeschouwelijke opvatting hij ook moge zijn. Wij hebben niets te verbergen. Het is juist onze vurige wens, dat men zich in Nederland de moeite zal willen geven kennis te nemen van al wat wij in dagen als deze in onderling beraad, maar tegelijk in een open diskussie bespreken. En als wij door dit kongres erin zouden slagen te bereiken, dat bij de natuurlijk altijd talloze landgenoten, die zich nimmer tot de K.V.P. zullen bekeren, zal ontstaan — ik zeg nog niet eens meer begrip voor, ik zeg alleen maar een stukje meer begrip van dat wat wij nastreven, dan zouden wij dit kongres reeds daarom mogen beschouwen als een geslaagde onderneming.

Dames en Heren,

Het ligt voor de hand, dat wij vandaag bij de opening van dit grote kongres een ogenblik terugdenken aan onze massale bijeenkomst van Oktober 1955, in deze zelfde stad gehouden. Met meer dan 5000 mannen en vrouwen waren wij toen bijeen om te luisteren naar Middelhuis en Kraayvanger en naar Romme, de politieke leider onzer Partij.

Vandaag op de kop af twee jaar en 1 maand later is er alle aanleiding ons af te vragen wat de wereld en wat wij, die daarin leven, in die 2 jaar hebben meegemaakt. Is er reden ons te verheugen over een dichterbij- komen van een werkelijke vrede in de wereld? Is de allesbeheersende verhouding tussen Oost en West minder dan tóen een bedreiging van het leven en het aardse geluk der volkeren? Heeft ons bloedeigen Europa de bindstof gevonden, die het zo nodig had om zich tussen Oost en West te handhaven en heeft het wellicht kans gezien om — steunend op zijn eigen grote geschiedenis en beschaving — Oost en West tot wederzijdse vrienden aaneen te smeden? Hoe was in deze twee jaren Nederlands eigen ontwikkeling? Hebben wij in ons staatshuishouden en door middel van onze nationale politiek eigen sociale achterstanden kunnen opruimen? Is er binnen onze nationale grenzen in ons levensbeschouwelijk zo verdeelde vaderland een beter begrijpen gekweekt tussen de geestelijke en politieke stromingen, die wij kennen? Is er meer of minder welvaart, meer of minder vrijheid voor de eigen burgers dan in Oktober ’55? Hebben wij zoals wij hier bijeenzijn als frontstrijders van de grote katholieke Partij

in dit land, ons werk zó gedaan, dat onze Partij nog meer dan in 1955 voor vele Nederlandse kiezers is geworden tot een begrip voor een zegenrijke Christelijk-sociale politiek?

Wel, ik kan er moeilijk aan denken in deze openingsrede op al deze vragen een antwoord te geven, zo ik dat antwoord telkens al zou kennen. Ook hier geldt de uitspraak, dat politiek bedrijven kiezen is.

Dames en Heren,

Gij zoudt er weinig waardering voor hebben als ik, waar tweeduizend Christenen bijeen zijn, met geen woord erover zou reppen, hoe nog amper een jaar geleden het moedige geterroriseerde Hongaarse volk een greep naar de vrijheid deed, die ons allen zonder uitzondering in uiterste spanning bij onze vrije radio’s heeft vastgehouden. Hoevelen van ons hebben toen niet intens gebeden, tussen het luisteren door, dat het deze Hongaarse helden toch zou gelukken zich van de Russen en hun verraderlijke aanhangers te ontdoen. En als dat gelukt zou zijn, wat een winst zou dat niet betekend hebben voor de verdere strijd voor de bevrijding van nog zovele miljoenen onderdrukte medemensen? Hoe anders zou misschien vandaag de toestand er al uitzien in Polen, in Tsjechoslowakije, in de Balitsche landen en wellicht zelfs in het arme geknechte Rusland zelf?

Maar wie zal durven volhouden, dat de vrije wereld de wapenen had moeten opnemen? Er was misschien grotere moed voor nodig om voorlopig te berusten dan om de eerste bom te gooien.

De westelijke achterstand schijnt intussen eer groter dan kleiner geworden. De kunstmanen van Chroetschew en zijn groep zijn hier tekenen aan de wereldwand. Maar is het niet evenzeer een teken aan de wand, dat in Rusland ondanks alle wondere technische prestaties het bederf en de rotting hun werk blijven dien? Mogen wij ons er niet een beetje aan vastklampen, dat dezelfde grote Zhoekof, die werd uitverkoren om de Hongaarse opstand te verpletteren, nu zover is, dat hij zich in de rust van de non-aktiviteit of wellicht zelfs in de rust van de cel kan bezinnen op het lot van de burger, die ten prooi is aan diktatuur en willekeur? Natuurlijk, bij dat alles hebben wij, zeker in dit kleine vrije land, het hopeloze gevoel, dat wij machteloos zijn. Maar zijn wij werkelijk machteloos? Ik zou dat willen ontkennen. Wat wij kunnen doen naast bidden en offeren voor onze verdrukte medemensen is te blijven getuigen voor de weldaad van de geestelijke en burgerlijke vrijheid; wat wij wèl kunnen doen is in eigen land het kommunisme steeds evidenter te maken tot een farce, tot een ideologie, die uit de tijd is, omdat zij napraat over toestanden, die anderen voor haar hebben opgeruimd. Nederlands bijdrage voor Hongarije kan zinvol deze zijn, dat het in eigen huis een krachtige sociale politiek blijft voeren en de nog schaarse kommunistiscshe medeburgers in eigen land niet afstoot om hun kommunistische dwaalleer, maar hen daaruit loswerkt door hen tot andere inzichten te brengen. Dat zal niet met allen gelukken, dat spreekt vanzelf. Ook in dit land zal er blijven een kleine groep van profiteurs — en ik zou nog niet eens willen beweren.

en
dat wij alle voormannen der C.P.N. als zodanig mogen kwalificeren — zal er blijven de groep van de verdwaalden, die welhaast tegen beter weten in in Moskou blijven geloven met een aanpassingsvermogen, dat een psychopatisch karakter schijnt te hebben.

En dan is er de ontwikkeling der laatste jaren in het Vrije Europa. Twee punten springen in die ontwikkeling naar voren, de NAVO en de konceptie der beide Europese verdragen, beide punten van een ontzaglijke betekenis, zowel voor Europa als voor de wereld. Ongelijke en ongelijksoortige grootheden als het zijn, zijn zij toch beide program- en aktie- punten, waaraan kan worden afgemeten, wat ons oude en kwetsbare werelddeel weet op te brengen aan inzicht in de gevaren, die het bedreigen. De eerstkomende jaren zullen ons leren of Europa de beide verbonden, het militaire en het ekonomische, op hun werkelijke waarde zal weten te schatten, op de grote waarde, die zij hebben voor onze veiligheid en onze welvaart. En voor wat onze Europese partners betreft: zowel in de politiek van de NAVO als in de uitwerking van de politiek, die gebouwd zal worden op de grondslagen van de Europese ekonomische* gemeenschap, zullen zij goed er oog voor te hebben, dat Nederlands Europese idealisme niet zover zal gaan, dat het ooit zal ontaarden in een zekere Don-Quichotterie. Men zal moeten begrijpen, dat wij het als onze plicht zullen beschouwen ervoor te waken, dat Nederlands éigen-aardig moeilijke positie in demografisch opzicht zal worden ontzien en ertegen te waken, dat de militaire inbreng van verschillende landen zal worden ontkracht door aanmerkelijke verkortingen van de diensttijd. Het zou wat dit laatste betreft overigens wel wenselijk zijn als Minister Staf het tot zijn taak zou rekenen het Nederlandse volk nu eens op verstaanbare wijze te vertellen wat wel en wat niet kan, zowel hier als bij onze NATO-Partners. Tot dusverre zijn er nog maar weinig gewone stervelingen, die begrijpen, waarom nu juist in ons land onmogelijk zou zijn wat in Duitsland, België en Engeland wordt voorgesteld als een aanpassing van aanvaarde verplichtingen aan de nationale omstandigheden. Totdat Minister Staf de fijne nuances voldoende uit de doeken heeft gedaan is het voor de brede massa van ons volk van tweeën één: óf de partners hielden zich niet aan de afspraak óf er is weinig bezwaar, dat wij ook in Nederland naar middelen zoeken om de diensttijd te verkorten.

Dames en Heren,

Is er in het Europese vlak reden voor vreugde naast reden voor bezorgdheid, dat is — hoe kan het anders in de politiek — evenzo in de nationale politiek het geval.

Wij kunnen ons erover verheugen, dat werkgelegenheid en industrialisatie — twee centrale zaken voor onze volkswelvaart — een goede lijn te zien gaven. Wij kunnen betreuren, dat wij ons in de weelde der hoogkonjunk- tuur tot zekere overspaningen hebben laten verleiden, een gang van zaken, die te laat door het vorig kabinet is onderkend of, die — wat veel erger zou zijn, maar nauwelijks mag worden verondersteld — ofschoon tijdig onderkend, het vorige kabinet desondanks geen aanleiding heeft gegeven ook tijdig maatregelen te treffen.

Zeker, wij kennen het verhaal: de socialisten hadden het wel gezegd, maar het niet-socialistische deel van het kabinet heeft niet willen luisteren. Terecht heeft men zelfs vanuit het eigen socialistische kamp de uitvinders van dit stukje socialistische propaganda naar Minister Van der Kieft verwezen, de man die voor de geïnkrimineerde verruimingen de eerste verantwoordelijkheid droeg en nu dan ook door vriend en vijand wordt
verguisd. Het is verre van mij een poging aan te wenden te bewijzen, dat de grote fout bij Van der Kieft of andere potverteerders van socialistischen huize gezocht zou moeten worden. Voor deze politiek was het gehele kabinet aansprakelijk. Maar wat mij tenvolle verantwoord lijkt, dat is erop te wijzen, dat de welvaart ons minder in de knel zou hebben gebracht, als men van vele zijden een opener oor en oog zou hebben gehad voor de katholieke aandrang de spaarzin en het spaarprofijt van overheidswege te bevorderen. En het mag dan ideologisch contre-coeur zijn, van socialistische zijde komen in de laatste maanden zowaar geluiden los, dat men formuleert het nog graag voorzichtig-negatief — wij het bij de oplossing van het strukturele probleem, waarin wij ons bijna hadden vastgewerkt, niet heimaal kunnen stellen zonder een politiek, die de brede massa tot sparen brengt. Wel, de ontwikkeling doet ons denken aan de dagen, waarin katholieke politici tegen de socialistische en tegen de liberale stroom op een onversaagde strijd voerden voor de aanvaarding van de gedachten van een P.B.0. en een algemene Kinderbijslag.

Voor beide grote zaken hebben wij de geesten weten te winnen en waarom zouden wij dus met Oud en de zijnen al wanhopen, waar het gaat om het grote politieke draaipunt van deze jaren: de vorming van duurzaam bezit voor de brede massa van ons volk?

Hoe heeft men het de K.V.P. en vooral haar voorman Romme verweten en niet alleen van nfeZ-katholieke zijde! — de bezitsvorming werd teveel naar voren geschoven als het alleen zaligmakende middel, wij maakten er zoiets van als een hobby, wij maakten de fout de indruk te wekken er vrede mee te hebben als andere grote verlangens wat achterop zouden raken. Wel, het mag dan zo zijn, dat wij door de binnenlandse financieel-ekonomische ontwikkeling van de laatste jaren en door enkele buitenlandse voorbeelden bij onze strijd voor de vorming van een breed- gespreid bezit de wind in de rug kregen op een enigszins verrassende wijze, het is — hoezeer wij de indruk moeten voorkomen, dat wij er eigenlijk al zijn — een lichte juichkreet waard, dat A.R., C.H.U. en V.V.D. in ons parlement als om strijd aandringen op een positieve bezits- vormingspolitiek en wat nog meer zegt, dat Suurhoff en Hofstra erkennen, dat de brede massa in staat moet worden gesteld deel te krijgen aan de kapitaalverschaffing.

Het is waarlijk verheugend, dat juist de socialisten — de leuze is hen inderdaad vertrouwd — het besef tonen, dat wij leven in een veranderende wereld.

Dames en Heren,

Er is reden onszelf vandaag de vraag te stellen, waar na deze jaren de plaats is van de Katholieke Partij. H09 zij denkt over de politiek van het huidige kabinet en welke haar visie is op de weg omhoog naar nieuwe welvaart voor geheel ons volk, niet in het minst voor hen, die het woord welvaart nog wat cynisch in de oren klinkt. Dat te bespreken: ik laat het graag over aan de voorzitter van onze fraktie in de Tweede Kamer en aan de drie inleiders, die respektievelijk in nationaal, in Europees en in mondiaal kader de problematiek van de opgang naar nieuwe welvaart in de sekties zullen bespreken.

Toch zou ik in dit openingswoord over onze benadering van het begrip welvaart wel een paar dingen willen zeggen.

Wat wij ons — in een katholieke Partij onze weg naar nieuwe welvaart zoekend — in alle klaarheid hebben te realiseren is dit, dat wij in een wèl-varen van ons volk meer zien dan een goede broodwinning en een stukje stofelijk bezit; wat ons bij onze niet aflatende strijd voor de kans van iedere burger op de vorming van een stuk persoonlijk bezit in de eerste plaats interesseert, is niet dat stoffelijke bezit zelf, maar is de kans van de persoonlijke mens op een stuk eigen geestelijke en maatschappelijke vrijheid, is hem een wapen in de hand te kunnen geven tegen de vernummering, waarin hij dreigt onder te gaan. Wat ons bij onze strijd voor de eigendom in de eerste plaats interesseert is niet die eigendom zelf, maar het behoud van ’s mensen persoonlijke verantwoordelijkheid en zijn natuur-menselijke toewijding voor het stoffelijke pand, dat hem is toevertrouwd. Wat ons in onze aanvankelijk zo miskende en slecht begrepen ijver voor de kinderbijslag in de eerste plaats interesseerde en interesseert is niet de kinderbijslag-spaarpot, waaruit de kinderen naar socialistische vertekening de ouders een buitenlandse vakantie gunnen, maar is de kans voor kinderrijke ouders hun kinderen binnen het eigen gezin de beste ontplooiingsmogelijkheden te geven. Wat ons als Katholieke partijmensen interesseert bij onze aandrang tot verhoging van de levensvoorwaarden van de minimum-lijders onder het overheidspersoneel, is — zeker — hun boterham, maar meer nog hun menswaardig bestaan in geestelijke en maatschappelijke zin. De wijze, waarop de socialisten het zittende kabinet, de socialistische ministers inkluis, in het hemd hadden willen zetten door hun demagogische kreten tegen de verhoging van de lonen der zogenaamde topfunktionarissen, heeft onze frakties in Tweede en Eerste Kamer naar onze mening terecht niet van hun a-propós gebracht. Wel hebben wij ons — dit tussen twee haakjes — afgevraagd, waarom dezelfde socialisten in steden als Amsterdam en Rotterdam, alsof er geen vuiltje aan de lucht was, unverfroren hebben duiven pleiten voor verhoging van de topsalarissen der wethouders. Wat ons, wanneer wij pleiten voor de verbetering van de arbeidsvoorwaarden in de mijnindustrie, interesseert is niet in de eerste plaats de wel-belegde boterham voor de mijnwerkers — hoezeer wij hun die ook van ganser harte gunnen. Het gaat ons bij dit pleidooi om de redelijkheid van de verheffing tot een hoger levenspeil voor deze mensen, die in de aard van hun arbeid dagelijks bijzondere offers brengen. Dan mag de VARA de haar gegeven televiesie-ruimte gebruiken om de leider der Katholieke mijnarbeiders te kwalificeren als een ondergronds-wroetende bovengronder, wij stellen daartegenover, dat het deze vakbondleider, ondanks alle gehoon en tegen alle socialistische tegenwind in, dan toch maar gelukt is in dit land wat meer begrip af te dwingen voor de zwaarte van de ondergrondse mijnarbeid, voor het ondergrondse gewroet als men wil van onze duizenden vrienden aan het Zuid-Limburgse kolenfront, en dat diezelfde Frans Dohmen erin geslaagd is — er Goddank in geslaagd is — buiten Limburg meer ontzag te verkrijgen voor de kracht van de solidariteit tussen boven- en onder- gronders in de mijnen!

Dames en Heren,

Van de VARA naar de partijverhoudingen in Nederland, het is slechts een kleine stap. Over de binnenlandse partijverhoudingen zou ik in dit openingswoord nog enkele opmerkingen willen maken. Ons kader, hier zo massaal aanwezig, heeft er recht op hierover vandaag nog iets te vernemen. Deze zaak van de binnenlandse partijverhoudingen is daarbij voor het politieke perspektief van ons land zo niet de kern van de kwestie, dan toch van overwegende betekenis. Men weet ook buiten de kring van onze partij, dat wij — om het gematigd uit te drukken — in het Bestuur der K.V.P. met gemengde gevoelens in 1956 een kabinet van start zagen gaan, dat wij dan wel niet een brede-basis kabinet noemen, maar dat toch een kabinet was — èn nog is — van brede samenstelling. Gij weet, waarom wij dit kabinet met gemengde gevoelens hebben begroet. Velen van ons hadden graag gezien, dat om de klaarheid der verhoudingen de samenwerking van katholieken en socialisten in 1956 althans voor enkele jaren zou zijn afgebroken. Die verbreking van de samenwerking van Rooms en Rood — waarom zouden wij dat niet eerlijk erkennen — zou stellig een belangrijke schaduwzijde hebben gehad. In het bijzonder het sociaal-ekonomische beleid zou moeilijker zijn geworden, met name wanneer — zoals ook in feite reeds noodzakelijk is gebleken — maatregelen moesten worden getroffen met een effekt van konsumptie- beperking. Maar wat stond daar tegenover? Daartegenover stond dezelfde zwarigheid, die oorzaak is geworden van de lange duur van de kabinetsformatie. De K.V.P. is allerminst bereid gebleken zich na de moeilijke jaren 50—52 — de jaren van de Korea-krisis — te laten terugdringen door de doorbraakplannen van de Nederlandse socialistische partij. De K.V.P. heeft zich integendeel tegen de doorbraak teweergesteld, in de jaren 52—56 feller en met meer overtuiging dan ooit tevoren. De leiding van de P.v.d.A. heeft het nuttig geoordeeld haar strategie zo op te zetten, dat haar kampagne in de jaren 52—56 vrijwel geheel op het Katholieke volksdeel werd gericht en zij was daarbij niet al te skrupuleus in de keuze van haar middelen. De wijze, waarop zij van leer getrokken is tegen het mandement,der Nederlandse Bisschoppen en tegen onze hereniging met de K.N.P. heeft — zoals de socialisten hadden kunnen verwachten — ernstige deuken geslagen in de bestaande politieke samenwerking. De grote vraag van ’56 was voor ons duidelijk deze: óf wij de risiko mochten nemen in de Regering te blijven samen werken met een partij, tegen welke wij zo evidente principiële en ideologische bezwaren hadden en die ons door haar eigen strijdwijze zozeer noodzaakte onze eigen aktie juist tegen haar te richten. Ik geef het toe, in het veld van de praktisch-politieke werkzaamheid wordt de soep nooit zo heet gegeten als aan de frontlinies der partijmensen. De K.V.P. stond (en staat in zekere mate nog) voor de grote vraag, in hoeverre zij. van haar kiezers kan eisen, dat zij begrip zullen opbrengen voor de gespletenheid, waarin de ontwikkeling der dingen ons had en heeft gebracht:

Samenwerken met de socialisten in Regering en parlement enerzijds en ons teweerstellen tegen dezelfde socialisten in de strijd om de zetels anderzijds. Daar kwam nog bij, dat een krachtige inzet van ons partij kader gevaar zou kunnen lopen, als het min of meer dagelijks om uitleg werd
gevraagd of het nu wel zo gelukkig was met een politieke samenwerking, die de voormannen tezamen bracht met socialisten, die diezelfde voormannen bij voorkeur te kijk stelden als een gevaar voor de demokratie en hun partij als een politiek-ongezond geval.

Het kan daarom niemand verbazen, dat de katholieke partij zich er uitstekend in kon vinden, dat het huidige kabinet werd geaksepteerd als een kabinet uit nood geboren, waarmee wij ons minder hecht verbonden voelden dan onze politieke vrienden in dit kabinet begrijpelijkerwijze aangenaam zou zijn geweest. Daar kwam nog bij, dat wij ons op geen enkele wijze konden verenigen met de verdeling der portefeuilles, zoals die tenslotte was tot stand gebracht. Een partij van het formaat als de onze kan en zal geen vrede hebben met een zetelverdeling, die haar onvoldoende deel laat hebben aan de rechtstreekse invloed in de financieel-sociaal- ekonomische sektor.

Dames en Heren,

Terecht heeft Prof. Romme bij de Algemene Beschouwingen in 1956 erop gewezen, dat wij ons ten aanzien van de huidige Regering de nodige vrijheid voorbehielden en hij heeft bij de laatste Algemene Beschouwingen deze uitspraak even terecht herhaald. Als er niettemin spake is van een zekere toenadering tussen de beide grote partijen, dan wil ik zonder aarzeling verklaren, dat de Katholieke Partij zich daarover verheugt. Er waren in de afgelopen maanden van die momenten, waarin duidelijk naar voren kwam, dat de K.V.P. en de P.v.d.A. tezamen in staat zijn tot een konstruktief beleid, dat tot zegen strekt van ons volk. Maar de P.v.d.A. zal toch verstandig doen wel te beseffen, dat deze ontwikkeling ernstig gevaar loopt weer ten kwade te keren, zodra men van socialistische zijde onvoldoende rekening gaat houden met de nuchtere waarheid, dat de meerderheid van ons volk ervoor past te gedogen, dat haar een socialistisch beleid wordt opgedrongen. Daarbij kan ons wat de zusterpartijen van de P.v.d.A. in het buitenland in de afgelopen maanden te zien gaven nog tot extra lering strekken en tot bijzondere waakzaamheid manen.
Tracht men zich een oordeel te vormen van de situatie van het socialisme in Europa, dan zal men niet alleen vaststellen, dat er een grote verscheidenheid tussen de afzonderlijke nationale partijen van de socialisten bestaat, maar dat deze verscheidenheid tegelijkertijd binnen de nationale partijen zelf tot uitdrukking komt. Dit rechtvaardigt het te veronderstellen, dat het socialisme — internationaal gezien — in zijn fundamenten is aangetast en dat ten aanzien van de meest belangrijke doelstellingen van het socialisme, b.v. de kwestie van de nationalisatie, van het marxisme als zodanig, van de buitenlandse politiek, van de houding tegenover het Christendom en de godsdienst, een onzekerheid bestaat, die vaak de vorm van een krisis aanneemt.
Deze krisis van het socialisme is in sommige landen bijzonder scherp en is dan ook mede de oorzaak van zware politieke tegenslagen en nederlagen en daarmee samenhangend van felle kritiek in de eigen socialistische kring. Ik mag hier wijzen op de uitslag van de laatste verkiezingen voor de westduitse bondsdag, die bewezen heeft, dat een groot gedeelte van de traditionele aanhangers van de SPD, dus ook van de arbeiders, op de christen-demokratische partij gestemd heeft. In Oostenrijk hebben de

laatste verkiezingen van mei 1956 eveneens bewezen, dat de kiezers meer vertrouwen stelden in de met ons bevriende Oostenrijkse Volkspartij. In Italië zijn de socialisten gesplitst in twee groepen, waarvan de grotere onder leiding van Nenni ondanks Hongarije nog altijd met de kommu- nisten samenwerkt. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat in de laatste tijd de kritiek op het socialisme in eigen kring een bijzonder scherpe vorm heeft aangenomen. In Oostenrijk heeft een paar jaar geleden de vroegere socialist Karl Bednarik in een boek, dat nu ook in het Nederlands is vertaald, de gedachten wereld van de jonge arbeider onderzocht en aangetoond, hoe sterk zich deze van het traditionele socialistische denken heeft verwijderd. Het oude-klasse-denken is dood, het marxistische ideaal trekt niet meer, het socialistische élan van de jaren na 1918 is deze jonge generatie volkomen vreemd. Feller is de kritiek van de Duitser Schulz, die in een scherp requisitoir zijn grote bezorgdheid over de eklatante fouten van de SPD in West-Duitsland tot uitdrukking brengt. Schulz deed dat geruime tijd vóór de verkiezingen, maar zonder sukses, zoals wij zagen. En de bekende Franse socialist André Philip gaat zelfs zo ver van een verraad aan het socialisme te spreken, dat door zijn partijgenoten in Frankrijk is begaan. Tevergeefs zoekt men bij de Europese socialisten naar een duidelijk standpunt ten aanzien van de nationalisatie, dit kernstuk van de socialistische politiek. De westduitse socialisten hebben het zeker ook aan deze onduidelijkheid te danken, dat de kiezers tenslotte niet meer wisten of nationalisatie, of zogenaamde kontrole of gedeeltelijke nationalisatie of deelneming van de staat aan de partikuliere bedrijven tot het programma van de socialisten behoorde.
Een bekende Engelse Labour-politikus schreef na het jongste kongres van de Labour-party in een Engels weekblad: „Een idee ging dood, die oorspronkelijk aantrekkelijk was, maar onder de tegenwoordige omstandigheden niet alleen zinloos geworden is, maar tot een blikje, dat vastgebonden is aan de staart van de Labour-beweging". Hij bedoelde de gedachte, dat het socialisme, de droom van de menselijke gelijkheid, alleen maar bereikt zou kunnen worden door een vergaande nationalisatie. Klaarblijkelijk heerst er onder de socialisten over dit vraagstuk op het ogenblik een grote verwarring en het kan daarom niet verbazen, dat een vooraanstaande figuur uit de Westduitse eenheidsvakbewging de socialisten openlijk te kennen gaf, dat hij de politiek van zijn partij op dit stuk een grote fout achtte.
Het is dan ook begrijpelijk, dat zich steeds duidelijker twee mogelijkheden van het socialisme af tekenen. In de eerste plaats is dat de mogelijkheid, dat men kiest voor een verscherping van de ideeën van de linker-vleugel, een tendens terug te keren tot het traditionele integrale socialisme, waarbij zelfs een duidelijke sympathie voor het Titoïsme en Bevanisme, voor pre-totalitaire en neutralistische vormen, aan de dag wordt gelegd. Ik overdrijf niet, want in 1956 bekende zich de Belgische socialist Buset, de voorzitter van de Belgische socialistische partij, openlijk tot het Titoïsme en de westduitse oud-kommunist Wehner, een van de meest bekwame figuren van de SPD, laat zich soms in een geest uit, die ons griezelig in de oren klinkt.
Daartegenover tracht de rechter-vleugel naar het voorbeeld van het Britse en het Skandinavische socialisme het socialisme de marxistische giftand

uit te trekken en veel burgerlijk water in de rode wijn te gieten. Ik heb de indruk, dat in een dergelijke politiek de wereldbeschouwelijke vraagstukken verdrongen worden door een vergaand indifferentisme, door een onverschilligheid, die van christelijk standpunt bezien evenzeer te verwerpen is, als het doktrinaire marxisme. Als christen-demokraten moeten we juist in onze moderne technische en industriële maatschappij meer dan ooit waakzaam zijn zowèl tegenover de oude vormen van een extreem linksgericht marxistisch socialisme als tegenover de nieuwe vorm van een verwaterd en indifferentistisch socialisme, dat de wereldbeschouwelijke fundering van ons geeestelijk en maatschappelijk bestaan uitholt en op een koude manier uitschakelt. Als christenen, als katholieken, zullen wij in de komende jaren meer dan ooit met deze beide tendenzen in het Europese socialisme rekening moeten houden.
En om van de buitenlandse socialisten terug te keren tot de Nederlandse: als men de houding van de Duitse SPD ziet ten aanzien van de Duitse Eenheidskwestie en ten opzichte van Rusland, als men de houding van de Engelse Labour-Party ziet ten aanzien van het vraagstuk van de nationalisatie, als men de anti-klerikale houding konstateert van de Belgische socialisten, dan zal men toch moeten bedenken, dat men in sommige opzichten bij een samenwerking met de nederlandse socialisten bijzonder waakzaam moeten zijn. Wij weten immers, dat, ondanks alle strukturele en programmatische verschillen met haar buitenlandse zusterpartijen, de Nederlandse P.v.d.A. de socialistische internationale binding liefheeft als weinig andere bindingen. In de politieke samenwerking binnen onze grenzen met een partij, die dat doet, zij dat voor onze christelijke partij een rode lamp, die tot grote voorzichtigheid moet manen. Voor onze oud- minister Beel — onverdacht als weinigen in onze kring voor wat de bereidheid tot samenwerking met anderen betreft — was diezelfde internationale binding van de Nederlandse socialistische partij een reden tot ernstige bezorgdheid ten aanzien van de eigenlijke doelstellingen van de voormannen van de P.v.d.A. Wie de indrukwekkende rede van Beel — in januari 1956 bij de viering van het 10-jarig bestaan onzer partij gehouden — heeft gehoord, zal zich deze gezaghebbende waarschuwing herinneren.
Maar intussen, Dames en Heren, wij hebben het in dit land niet alleen voor het zeggen. Wij zullen zo realistisch moeten blijven, dat wij ons altijd weer afvragen, hoe bij een uiteenvallen van de huidige politieke samenwerking het alternatief zou luiden.
Wij hebben dan te zien naar het beleid van de andere partijen en naar de ontwikkelingen, die binnen die partijen zijn waar te nemen.
Voor wat de V.V.D. betreft: het is ons natuurlijk niet ontgaan, dat in deze partij in de laatste jaren enige mensen naar voren zijn gekomen, die wij onrecht zouden aandoen, wanneer wij hen als reaktionnairen zouden betitelen. Maar intussen maken zij het in hun partij nog niet alleen uit en blijft het zeer de vraag of déze V.V.D.ers, als het erom zou spannen, het zwaarste gewicht in de schaal zouden leggen. Van bepaald aktuele betekenis is de toenadering, die naar buiten treedt tussen de A.R. en de C.H.U., een toenadering, die opmerkelijk mag heten, bezien in het licht van de christelijk-historische houding in de dagen, of laat ik liever zeggen in de maanden van de laatste kabinetsformatie. Wat toen door de Gaay

Fortman en Bruins Slot moeizaam werd opgebouwd, werd even ijverig afgebroken door Tilanus en Staf. Maar hoe dat ook zij: nog geen jaar later schrijft Berghuis, de gewaardeerde voorzitter van de Anti-revolutionaire partij, dat de anti's niet mogen aflaten een situatie op te bouwen, waardoor in de toekomst het ideaal van een grote belijdende protestants- christelijke Volkspartij voor Nederland in vervulling zou kunnen gaan en hij voegt daar nog aan toe, dat de éne protestants-christelijke partij als een aktueel punt op de anti-revolutionaire agenda moet blijven staan, niet maar platonisch, maar reëel.
Het spreekt vanzelf, dat wij ons in de K.V.P. voor deze sympathie- verklaring van Dr. Berghuis aan het adres van zijn protestantse zusterpartij bijzonder geïnteresseerd hebben en eveneens voor de meer terughoudende stellingname op dit punt van zijn kollega Tilanus. Maar niet minder interessant vonden wij de motivering van de Haagse voorzitters van A.R. en C.H.U. voor hun praktische samengaan bij de aanloop naar de komende gemeenteraadsverkiezingen in die gemeente. Vrij Nederland schreef ervan: Verloofd in Den Haag: A.R. en C.H. En zie, hoe luidt de officiële argumentatie voor dit protestantse samengaan: er moet komen: „één grote raadsfraktie, die het protestants-christelijk volksdeel van Den Haag in de gemeenteraad vertegenwoordigt en die in de vergaderzaal van het gemeentebestuur een reformatorisch geluid zal laten horen". Welnu, niemand zal dit streven verbazen of hinderen. Maar de officiële publikatie, waarin de verloving wordt gemotiveerd, wordt dan nader uitgewerkt en dan heet het, dat het streven der beide partijen erop gericht is: duidelijk stelling te nemen tegenover het socialisme en de zgn. doorbraak en bovendien hierop, dat de A.R. en de C.H.U. als protestantse partijen nadrukkelijk hun plaats en karakter zullen kunnen handhaven tegenover een groeiend Rooms-Katholicisme,
Zie, men zal toch moeten verstaan, dat deze laatste motivering vele katholieken verdriet en verbaasd heeft, al moet gezegd, dat de openhartigheid, waarmee zij werd uitgesproken, te waarderen valt.
Ik stel er prijs op hier in herinnering te brengen, wat mijn vriend Hazenbosch kortgeleden op het Anti-revolutionaire Partij konvent in ronde woorden tot uitdrukking bracht: sprekend over de christen-demokratische samenwerking tussen protestanten en katholieken in de Europese organen heeft Drs. Hazenbosch aan de bezoekers van de Anti-revolutionaire
Partijraad
vandaag twee weken geleden
verklaard, dat het hem
in het praktische werk bij herhaling getroffen had, dat men een voldoende basis had om met elkaar, ook vanuit dat levensbeschouwelijk gezichtspunt, te overleggen en dat het telkens weer mogelijk bleek ten aanzien van een aantal belangrijke dingen met elkaar tot een eensgezind optreden te komen. Kijk, dat is een ander dan het Haagse geluid uit protestantse kring. Gelijke woorden als door Hazenbosch gesproken zou ik gaarne voor mijn rekening nemen, wanneer het gaat om een beoordeling van de samenwerking op partijniveau in het kader van onze nog jeugdige N.E.I., de christen- demokratische Internationale, waarin op uitdrukkelijke instigatie onzerzijds, de voorzitter van de A.R., Dr. Berghuis, optreedt als de Nederlandse Vice-President. Het zal mensen als Hazenbosch, maar ook mensen als Bruins Slot en Berghuis en Smallenbroek niet verbazen, dat men zich in

de K.V.P. de ogen toch een beetje uitgewreven heeft toen men de Haagse motivering had gelezen.
Het klinkt wat zelfverheffend, maar ik geloof, dat een dergelijke gedachte in omgekeerde zin — dat wij bijvoorbeeld als katholieke partij met enige andere partij geslotener en krachtiger zouden willen optrekken tegen het protestantisme — ik geloof dat een dergelijk plan binnen de Katholieke Partij tot de onmogelijkheden zou behoren. Ik betreur het daarom bijzonder, dat noch de Anti's noch de Christelijk-Historischen enige gelegenheid hebben aangegrepen zich van de Haagse motivering te distanciëren. In Nederlandse Gedachten, het officiële anti-revolutionaire partij-blad, wordt de Haagse beslissing luide toegejuicht, maar geen woord over de merkwaardige motivering van het Haagse geval.
Zo zien wij, dat — laat het ons maar eerlijk zeggen — het antipapisme nog niet is uitgeleefd en wij wisten dat ook wel. Het krampachtig en hier en daar wellicht welig voortbestaan van dit anti-papisme is dan ook niet iets, wat ons verbaast. Wat ons wel verbaast, maar nog

meer verdriet, in de eerste plaats om de innerlijke kracht van de beide grotere protestantse partijen zelve, is de omstandigheid, dat men, hoewel programmatisch in tal van opzichten aan onze zijde staande, het niet aandurft de antipapistische aanhang van zich te vervreemden. Welnu, aan het adres van onze christelijke broeders zou ik in alle duidelijkheid willen zeggen:

Wilt u op deze dingen nog eens bezinnen! Het kan nooit de bedoeling en de praktijk zijn van een oprecht-christelijke groepering: te eten van twee wallen, samenwerking te zoeken naar twee zijden, waarvan de ene in de andere een ernstig gevaar ziet.

Dames en Heren,

Zo is er binnen de Nederlandse politiek nog het nodige, dat vraagt om evolutie, om groei naar een duidelijker beeld, maar voor het heden van 1957 is voor mij de konsekwentie uit de analyse, die ik u poogde te geven, dat wij als Katholieke Partij in ons beleid twee dingen moeten vooropstellen: Het is in de eerste plaats, dat bij de vraag, aan welke politieke samenwerking wij de voorkeur moeten geven, onze norm steeds zal moeten blijven het werkelijk belang van het Nederlandse volk, dat wij vertegenwoordigen. Wij moeten de beoordeling van dat belang daarbij niet beperken tot vandaag of morgen. Wij moeten integendeel daarbij trachten vooruit te zien en in het bijzonder bij het nagaan van de alternatieven grondig overwegen: niet alleen of ze er zijn, maar ook, waartoe ze kunnen leiden, tot iets beters voor ons volk, of tot iets slechters.

In de tweede plaats moeten wij juist om de moeilijkheid van de politieke krachtenverdeling in ons vaderland en juist om de besproken onzekerheden ten aanzien van de niet-katholieke partijen en hun eigenlijke doelstellingen het zoeken en blijven zoeken in de kracht van de eigen beweging in de kracht van de eigen katholieke partij!

Die kracht van de eigen partij is ook van belang voor de vraag of wij van andere zijde dié bereidheid tot samenwerking kunnen verkrijgen, die ons voorkomt voor ons volk de meest zegenrijke te zullen zijn.

Wel, Dames en Heren, met die kracht van onze eigen beweging is het Goddank uitstekend gesteld. Ons ledental, ons kaderwerk, onze vormings- aktiviteit, de mechanisatie van onze ledenadministratie, de uitgifte van

ons ledenblad en van ons nieuwe kaderblad, de versteviging van het politieke leven binnen onze partij, de offerbereidheid en toewijding van talloze vrijwilligers in besturen, werkgroepen en partij-kommissies, het zijn alle bewijzen van een verdere opgang, van een versterking van de innerlijke kracht van de éne katholieke partij in dit land.

Het stemmenpercentage van de kathtolieke partij was bij de laatste verkiezingen groter dan ooit!

Het zeteltal van de K.V.P. is sedert 1956 — uiteraard op de honderd vergeleken met eerdere resultaten — groter dan ooit!

Het ledental van onze partij is sedert de laatste wervingsslag groter dan ooit!

Het bezoek aan ons Vormingsinstituut was in 56—57 groter dan ooit! Het aantal werkgroepen is in dit jaar groter dan ooit!

De vergaderingen in onze partij zijn in 1957 —- een jaar zonder verkiezingen — drukker bezocht dan ooit!

Dit gewone tweejaarlijkse kongres is qua deelnemersaantal groter dan ooit!

Maar toch. Dames en Heren, er kan voor wie onze idealen op hun juiste waarde schat geen enkele aanleiding zijn op zijn lauweren te gaan rusten. Wij moeten vooruit. Wij moeten er diep van doordrongen zijn, dat er om het zo eens uit te drukken nog meer werk te doen is dan er al gedaan is. Dit kongres zal ons op die weg vooruit een wegwijzer en een aansporing zijn.

Excellenties, Hooggeachte Gasten, Dames en Heren, ik heet u allen hartelijk welkom. God geve, dat dit kongres van de K.V.P. een daverend sukses zal worden, een nieuwe impuls voor ons allen en een dringende wekroep voor geheel ons groeiende katholieke volksdeel.

Ik heb gezegd.

OVERPEINZINGEN BIJ HET NADEREN VAN VERKIEZINGEN VOOR STATEN EN GEMEENTERADEN

I

tl

Rede uitgesproken door

J. M. Aarden ec. drs.*

Mijnheer de Voorzitter, Excellenties, Dames en Heren,

BEZINT eer ge begint! Met verkiezingen voor staten en gemeenteraden in een niet al te ver verschiet is onze partij begonnen met de voorbereidingen van haar verkiezingsactiviteit. Het gemeente- en provincieprogramma, die onlangs door de partijraad zijn vastgesteld, bieden stof te over voor bezinning, ook op de waarde van het plaatselijk en regionaal bestuur.

Het partijbestuur heeft de gelegenheid van dit congres willen aangrijpen tot bezinning. Moge het resultaat van mijn overpeinzingen, waartoe ik mij op Uw verzoek. Mijnheer de Voorzitter, heb gezet, tot deze bezinning bijdragen. In verband met de beperking, welke ik mij moet opleggen, bepaal ik mij vrijwel uitsluitend tot het gemeenteprogramma, waaraan ik bij mijn eigen overpeinzingen de stof heb ontleend.

De keuze van het onderwerp kan ook om een andere reden dan het naderen van verkiezingen opportuun worden genoemd. De ontwikkeling in de laatste tij d heeft weer eens bevestigd, hoezeer ook de gemeenten betrokken zijn bij de algemene economische ontwikkeling. De huidige moeilijkheden, culminerend in een ernstig kapitaaltekort, gaan met name niet ongemerkt aan de gemeenten voorbij. Beschouwingen over plaatselijk bestuur behoeven dan ook niet geheel uit de toon te vallen op een congres, waar de ontwikkeling van de welvaart aan de orde is.

Financieel beleid en gemeentelijke zelfstandigheid

Op de betekenis van de ontwikkeling van de welvaart voor de gemeente zelve ga ik niet verder in. Staat U mij echter toe naar aanleiding van de

) Dit is de volledige tekst van de rede. Wegens tijdgebrek moest zij bij het uitspreken worden bekort. Herlezing bood de gelegenheid er enkele wijzigingen in aan te brengen en de tekst met kopjes te onderbreken.